بؤیوتموسن قوجاغیندا ایگیدلرسن
ایگیدلیگی سن دنیایا گتیرمسن
آنا یوردو یوو امیزسان آذربایجان
محمد اشراقی

آتالاسوزلری

بیر الده ایکی قارپیز توتماق اولماز!

تک الدن سس چیخماز!

الی ایله ایتیریب، آیاغی ایله آختاریر!

گزه ین آیاغا داش ده یر!

هارادان گلیرسن ماچاندان، یاراشیر قیش-پاچاندان!

یاغلی الیوی اؤزگه سینین باشینا چک!

یاغلی الیوی اؤزگه سینین باشینا چک!

ال مرد اولار، گؤز نامرد!

تیتره مه قیچیم، آلماسان دا وئره جکسن!

دیلی یاغلی، الی باغلی!

الیمین ایچی قاشینیر!

بئش بارماغین بئشی ده بیر اولماز!

یارالی بارماغا ایشه میر!

بارماغیمی کسسه ایدیلر خبریم اولمازدی!

بیلمجه لر

اویانی ساری تاختا ، بویانی ساری تاختا ، اورتاسی اوزون یئملی تاختا : بادام

اویانی تاختا ، بویانی تاختا ، ایچینده آغجا مایا : نئهرده یاغ

اویدورموش ها اویدورموش ، چالاسیندا سو دورموش ، آچین سیزین قیللینی ، گلیر بیزیم قودورموش : بَربَر ، اولگوج ، توک

اویوماميش دَلمه ، دوشوب بوتون ائورنه ، ایيرمی بیر گون ایچینده ، دیری دوشر ائورنه : جوجه

اوزادیم سَنه ، دادی مَنه : چوبوق چَکمک ، توتون چکمک

اوزاندیقجا قیسالار ، اؤزونه گؤره اوزوندور ، ایشلندیکجه قیسالار : چوبوق چَکمک ، توتون چکمک

اوزاقدا گؤردوم قارا قارا ، یاخیندا گؤردوم پارا پارا ، آغزیما قویدوم یامان شکر ، آته گیمدَن توتوب چَکر : قوز ، گیرده کان

طنز دربایاتی های آذربایجان

نمونه های از بایاتی های طنز را می خوانیم:

علیرضا رضایی

چیرکین اولار پریسی
قابق اولار گئریسی
گئجه گوندوز دئیشیر
روزگارین دریسی

قشون قطار ائلیه دی
آتی اوچار ائیله دی
گئتدی مارال وورماغا
سیچان شیکار ائیله دی

قیاشرلر

داغلار گلینی

رنجدوزان

داغلار گلینی ای ده لی جیران سنه قوربان
حسنونده قویان آووچونو حیران سنه قوربان

داغلاردا یئیب داغدا ایچیب داغدا گزه رسن
داغل ار ایله دوشمه ز سنه هجران سنه قوربان

هوندور قایالار ،گوی مئشه لر مسکنین اولموش
اولموشسا گونش هم اولا بوران سنه قوربان

هردونگه -بوروقدا بیر ایکی آووچو دوروبدو
غم ائیلمه قالماز بئله دووران سنه قوربان

بیر گون حیاتیندا آجیلیق بال اولاجاقدیر
ائتمه اومودون قصرینی ویران سنه قربان

قارا مجموعه شیخ صفی الدین اردبیلی

دکتر حسین محمدزاده صدیق

بؤلوم ۱۰ .
کلمات و تحقیقات

گئچمیش سایی نین آردی و...
نه دن کی موتدا، اومود واردیر آمما فوتدا اومود اولماز. چونکی وقتینی ضبط ائده،باطینی بزه نمیش اولار.
سکگیزینجی :اول دور کی آری، دؤرد آی،کی اوچ اربعین دیر، خلوتده سلطانی حضوروندا اوتورار و سلطانینی مشاهیده ائتمکدن غیر نسنه یه مشغول اولماز و مرید مؤمن داخی ائله گرک دیرکی گئجه ده - گؤندوزده کؤنول مشاهیده سینده لذت ایله حضوردا اولا.
دوققوزونجو :اول دور کی آری هر آزیق کی دیشارادان گتیرر، جمع ائدر . هر گیز اونون حسابینا مشغول اولماز و جمعائتدیگی نسنه نین نه قده ر ایدیگین بیلمز و سلطانیندان اجازتسیز تصرف ائتمز و مرید مؤمنین داخی ائله گرک دیرکی طاعته مشغول اولا و اونون حسابینا مشغول اولمایا .
اونونجو:اول دورکی آری، توالددا و تناسلدا، هر بار کی نه قده ر سلطانزاده لر دوغارسا،اتفاق ائدرلر و اونون بیری ایله بیعت ائدرلر و گئری قالانین دیشارا بوراخارلار. اگر شؤله کی بیری سی اول سلطانزاده لردن دعوی سلطنته مشغول اولسا،استقلال دعوی ائتسه ،اتفاق ائدرلر اول مخالفی قتل ائدرلر و مرید مؤمن داخی ائله گرک دیرکی مرجع مرشدی بیر بیله و هر آواز ایله متردف و متحیر اولمایا و مشربینی بیله و اول منزلده کندینه هئچ وجود وئرمه یه کی چوخ مریدلر و طالیبلر اول مقامدا مرجعلرین بیر بیلمه ییب ،معرض هلاکدا واقع اولار. زیراکی ایکی قبله یه قارشی نماز قیلماق درست دگیل دیر . نه دن کی قبله بیر دیر و تانری بیر دیر و رسول بیر دیر و رسوله متابعت ائتمک بیر دیر و مذهب ائتمه هدی-علیهم السلام -بیر دیر .
پس مؤمنی ،آری یا تشبیه ائتمکده بو اون نسنه کی ذیکر اولوندو،مقام ظاهری دیر.«و اوحی ربک الی النحل »سیرریندە اون داخی مقام باطنی واردیرکی اونو دیل ایله تقریر ائتمک ممکن دگیل دیر .
-۲۹-
و یئنه جمال الدین اوموری کی بو سوالی ائتمیش ایدی، آییتدی کی: ای پادشاهیم!بویوردوغونو اون نوع مرید حالی دیر . پس مرشدین حالین نئجه بیله لیم؟
آردی وار

آشنایی با مشاهیر آذربایجان

زندگی نامه صابر

ادامه از شماره قبل و...
اشعار صابر یک سال پس از درگذشت‌اش تحت عنوان هوپ هوپ نامه منتشر و مورد استقبال زیادی قرار گرفت او را به حق می توان یکی از بزرگترین شعرای معاصر آذربایجان نامید. صابر نه تنها در تاریخ ادبیات آذربایجان، جایگاهی سترگ دارد، بلکه هم چون میرزا جهانگیرخان صور اسرافیل روزنامه نگار نامی و مبارز میهن مان جایگاهی والا را در مبارزات مردم ایران برای آزادی و برابری به خود اختصاص داده است.
شعرهای صابر چون پتکی بر سر محمد علی میرزای قاجار و عمله جهل و ظلم و ارتجاع زمان فرود می آمد و فریاد در گلو مانده مردمی بود که به وسیله او در روزنامه های باکو پژواک می یافت.
در آن دوران روزنامه ملانصرالدین به ارگان مجاهدین آذربایجان تبدیل شده بود و صابر در این میان با اشعار آتشین خود آتش به دامن استبداد می انداخت. به ویژه آنجا که با به تمسخر گرفتن ممدلی میرزای قجر می گوید:

ایرانلی دئییل جمله بیلیر مند علی یم من
گرگان جفا و ستمین چنگلی یم من
ایرانلی لارین باشلاری نین انگلی یم من
سوررام ایچرم قانلارینی چون زلی یم من
لاشه اؤزومون ات اؤزومون قان اؤزومون‌دور
شوکت اؤزومون فخر اؤزومون، شان اؤزومون‌دور

صابر فقط مرد میدان سیاست نیست. او به خوبی علت العلل دردهای ایرانیان را می داند. جهل و نادانی که همیشه بزرگترین دشمن ایرانیان بوده و هست.

ادامه دارد

نسخه های خطی ترکی کتابخانه بزرگ حضرت آیت الله العظمی مرعشی نجفی

نگارش: حسین متقی

به سرپرستی :سید محمود مرعشی نجفی

نصاب ترکی به فارسی

ناظم:
میرزا محمد قلی بن محمدرضا ،قهفرخی اصفهانی متخلص به «فقیر» (سده ۱۳ه./سده ۱۹ م).)
موضوع :
لغت /**زبان :**فارسی و ترکی آذری .
آغاز :
« الحمدالله العزیز الحکیم و الصلوه علی محمد و آله هم اصحاب الجنه و النعیم
چنین گوید فقیر پر ز تقصیر
بخوان این علم و ترکی یاد می گیر. »
انجام:
« اوزی آصورت آرا میانه بود
چخاردی برون کرد و کپی باز و پوش
قراغه است تاریک قاران قولق
غراقده کنار و دانشمه خموش »
گزارش متن :
رساله ای در نصاب ترکی است که باه فارسی گزارش شده است ،ناظم اشعار را در بحرهای مختلف عروضی از جمله بحور هزج ،رمل ،مضارع ،متقارب ، حفیف و .. سروده است . این رساله به نام فتحعلی شاه قاجار(۵۰-۱۲۱۲ ه./ ۱۸۳۵-۱۷۸ م)و به درخواست حاج محمد مصادق اصفهانی به نظم در آمده است .

گزارش نسخه :
نوع خط: نسخ زیبا ،عناوین :ثلث تاریخ کتابت:سده ۱۳ه./۱۹ م عنوانها و نشانیها:قرمز نوع کاغذ: فرنگی،آهار مهره شده تعداد برگ :۵۱(۲۶b-۷۶b) تعداد سطر : میانگین «۵» اندازه متن : ۱۴×۸ س اندازه جلد :۲۰/۵×۱۲/۵ س نوع جلد: تیماج مشکی ،ضربی ،با ترنج و سر ترنج گل و بوته .

ویژگیهای نسخه :
درحاشیه تصحیح گردیده و کلمات مربوط به نسخه بدلها با عبارت «خ ل» در حواشی آمده است؛عناوین به خط ثلث و رنگ قرمز نگاشته شده است . برگها مجدول به طلا ،لاجورد و خطوط مشکی و همچنین کمند قرمز است .
الذریعه ،ج ۲۴ ،ص ۱۶۴ .

«شماره ۱۱۵۸۶ مجموعه »

پینه چی

گئچمیش سایی نین آردی و...
کئفی کوک ، داماغی چاقدیر .پادشاه سلام وئریب بیر بهانه ایله پینه چی نین یانیندا اوتوردی بیر آز اورادان -بورادان صحبت ائله یندن سونرا دئدی :
پینه چی قارداش ، سوروشماق عیب اولماسین ، سن نه قازانیرسان که ، بئله کئفی کوکسن .
پینه چی دئدی :
آی درویش بابا ، ساغلیغینا هر گون پینه چی لیگدن قازاندیغیم پولو یاغا دوگویه اته وئریب پلو قازانینی دمه قویدوروارام .نه قدر که اللریم آیاقلاریم سلامتدیر ، ائله هرگون ایشله ییب قازانیب پلو یئه حگم .
پادشاه خیلی صحبت ائله دی .آخشام اولدی .پینه چی اونو ائوینه قوناق آپاردی ، پادشاه گوردی که، دوغرودان دا پلو قازانی آسیلیب پادشاه بیر آز اوتوراندان سونرا قاییدیب گلدی سرایا فکرلشدی که، سن بیر پینه چی اولاسان ، ئوزو ده بئله یکه -یکه دانیشاسان ، گور سنین پلو قازانینی نئجه بوش قویورام !
سحر تئزدن پادشاه تخته چیخیب امر وئردی که ، منیم تورپاغیمدا بو گوندن پینه چیلیک ائله مک قدغن ائدیلیر .گیم امرمی پوزسا دار آغاجیندان آسیلاجاق ، صبح تئزدن پادشاهین آداملاری دوشوب هر یره جار چکدیلر که ، بس پینه چیلیک قدغن ائدیلیب .

آردی وار

سما

ایسته دیک سیره چیخاق ماوی سمالرده بیر آن
سیندی قُول یاندی قاناد سیر محال اولدو نه دن؟

آی کیمین آیدین یدی (عاصمه) ناحقّیله حق
پس حقین قامت موزونو هلال اولدو نه دن؟

طنزشاعرلریمیز

علی آقا ولی اف

علی آغا ولی اف متخلص به علی آغا کورچایلی در ۳۰ بهمن ۱۳۰۶ ه . ش ۲۰ فوریه ۱۹۲۸ میلادی در روستای کورقاراقاشلی شهرستان سالیان جمهوری آذربایجان متولد شده و در ۲۲ بهمن سال ۱۳۵۸ ه .ش در گذشته است .
علی آغا زندگی ادبی پرباری داشته و علاوه بر شاعری به امر نمایشنامه نویسی و ترجمه نیزهمت کرده است . وی در زمان حیات خویش عضو ده ها انجمن و اتحادیه ادبی بوده بو آثار زیادی را از خود بر جای گذاشته است . اگرچه علی آغا کورچایلی به عنوان طنز پرداز شناخته نمی شود و لیکن حلاوت طنز در برخی از اشعار انتقادی و اجتماعی وی ذائقه ها راشیرین می کند . نمونه هایی از سروده های بی شمار وی :

حیات

بیلیرسن حیات نه دیر ؟
حیات—محک داشی دیر!
آغیر داغلاری دا،او
چیینلرده داشیدیر
وئردیگی بضا سئوینج ،
بضا ده گؤز یاشی دیر .
لاکین مرد اینسانلارین
دوستودور، قارداشی دیر .
سئویر بیر سؤزلولری ،
سئویر بیر اوزلولری!
هونره قاهمار چیخیر،
تک هونری سئویر او
بیر صیفتلی ،بیر اوزلو
کیشی لری سئویر او .

***قایناق:۶۰۰شاعردن طنز شعرلر کتابی**

حکیم هیده جی

بؤلوم۱ -باشلانغیج

گئچمیش سایی نین آردی و...
او خلقینه خطاب دئییر:«ایشله مکدن هئچ زامان ال چکمه یین،بو دوغرو سؤزدور آجین ایمانی اولماز، آنجاق عینی زاماندا مال قازانماغا چوخ حریص و طاماهکار اولماییین ».
هیده جی یاراتدیغی شعرلرده آتالار سؤزلریندن،ضرب المثل لردن ،یئرلی -یئرینده فایدالانیر . او«هو المحمود »آدلی غزلینده اؤزونو-اؤز اوخوجولارینا توتوب بئله سؤیله ییر:
آس جان قولاغینا بو سؤزو ،تنبل اولما دور،
گئت ایشله ،تاپ چؤره ک ،یوخو ایمان خدایا آج .
چوخ حرص مال قازانماغا وئرمه معاش اوچون ،
ائتمک گره ک تلاش، ولی قدر احتیاج .
گل همت ائیله ،حاجتیوی کس بو خلقدن ،
مشهور دور کی «:شیری ائدره ر »تولکو ،احتیاج ».
.10-1 غلامحسین رضانژاد
غلامحسین رضانژاد،هیده جی دیوانی نین ۴-نجو نشرینه یازدیغی اؤن سؤزده ،اؤنون اؤز کئچمیشی و اثرلرینی شرح ائتمیشدیر . همین اؤن سؤزده دئییر:
«آری سخن از بزرگ مردی و سترگ حکیمی دانادل از این سرزمین است که هرگز نقش مهر و رنگ خدایی -صبغه الله من احسن من الله صبغه -را از لوح دل و جان نشسته است .
شگفتا ،سخن آوری که شرح منظومه ی حکمت و منطق فیلسوفی عالیقدر چون سبزواری را با مراجعه به اثار حکمی و عرفانی و کلامی، چونان:شرح تجرید خواجه و قوشچی و دوانی و حواشی صدر الدین دشتکی و فرزندش غیاث الدین منصور و شوارق الالهام ملا عبدالرزاق لاهیجی در کلام ،به منصه ی تحقیق نشانده و در حکمت عام و خاص ،از شفای بو علی و التحصیل بهمیناربن مرزبان شاگرد پور سینا را در عرصه ی مطالعه ی خود در آورده و همه ی اثار موروثه ی این فن را یک به یک در ترازوی نقد و موشکافی سخته است، تا به تألیفات ملاصدرا رسیده و همه ی عمر بارآور خود را به هیرسایی با اثاری چونان :قبسات و اسفار اربعه و دیگر کتب این استاد و شاگرد، جفت بوده است . و همه ی این اثار و کتب جز به زبان عربی نیست .چگونه در انشاء و انشاد دانشنامه چنان به فارسی سخن رانده، که این اثر با همه ی کوتاهی و کمی، نه تنها در زبان فارسی نمونه یی بی دلیل است،که در آوردن گونه های عقاید و علوم الهی و اصول و پایه ی راستین فلسفه و معارف حقه و مبانی علم و کلی ربوبیات در نوع خود بی مثل و نا همانند می باشد .بنابر نقل شادروان مرحوم «ملاعلی معصومی همدانی »که از مراجع علمی و مذهبی اخیر بود ،و نگارنده چند بار به حضور باهر النور او رسیدم، حکیم هیده جی ابهری ثلث آخر هر شب را به تجهد و اقامه ی نافله می پرداخت ،و موقع جلوس ،همیشه روی بر قبله می نشست و به گفته ی آقای منوچهر صدوقی سها در تاریخ حکما و عرفای متأخر بر ملاصدرا،به نقل از ایت الله معصومی همدانی، حکیم هیده جی کتب حدیث و اخبار آل محمد، مانند کافی و من لا یحضر و غیره را روی کتب ادبی مانند مغنی و غیره می نهاد .
آردی وار